

Stratégia SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018

1. Zhrnutie

Rok 2014 by mal byť pre Moldavsko významným z hľadiska potvrdenia integračného úsilia smerom k EÚ a pokračovania v reformách. Moldavským občanom držiteľom biometrických cestovných dokladov bol od 28.04.2014 umožnený bezvízový vstup do EÚ a krajina by mala podpísať asociačnú dohodu s EÚ a dohodu o DCFTA. Napriek tomu zostáva Moldavsko jednou z najchudobnejších európskych krajín, ktorej ekonomika je výrazne závislá od remitencií a rozvoj si vyžaduje kontinuálnu podporu donorov. V nasledujúcich rokoch stojí pred Moldavskom výzva v podobe vybudovania stabilného demokratického štátu s fungujúcim trhovým hospodárstvom a zlepšenie životných podmienok svojich obyvateľov.

V októbri 2013 uzavreli vláda Slovenskej republiky a vláda Moldavskej republiky dohodu o rozvojovej spolupráci. Dohoda je uzatvorená na dobu neurčitú a ustanovuje všeobecné podmienky rozvojovej spolupráce medzi Slovenskou republikou a Moldavskou republikou.

V rámci rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky bolo Moldavsko v rokoch 2009 - 2013 podporované ako jedna z projektových krajín Východného partnerstva. Rozvojové aktivity boli zamerané predovšetkým na proces transformácie verejnej správy, demokratizáciu a budovanie občianskej spoločnosti.

Od roku 2014 sa Moldavsko pre Slovensko stáva, v súlade so Strednodobou stratégiou rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018, programovou krajinou (popri Keni a Afganistane). Uplatnenie programového prístupu znamená, popri zvýšenej finančnej alokácii, systematickejšiu a cielenejšiu rozvojovú spoluprácu. Zameranie spolupráce vychádza z analýzy moldavských rozvojových potrieb, konzultácií s relevantnými subjektmi zo štátneho i mimovládneho sektora, ako aj komunikácie s donorskými organizáciami pôsobiacimi v Moldavsku.

Významným faktorom pre efektívnu implementáciu stratégie je prítomnosť zastupiteľského úradu SR v Kišínove a zriadenie pozície rozvojového diplomata. Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Kišínove bolo otvorené v júli roku 2013 v súlade so snahou o posilnenie vzťahov a spolupráce oboch krajín. Zriadenie pozície rozvojového diplomata pôsobiaceho v rámci ZÚ vychádza zo Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018. Výkon tejto pozície spočíva najmä v manažovaní projektového cyklu priamo v prijímateľskej krajine. V prípade Moldavska ide o pilotné využitie tejto pozície, ktorá by mala byť neskôr zavedená vo všetkých troch programových krajinách.

Podkladom pre tvorbu Stratégie SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou bola aj evaluácia štyroch vybraných projektov realizovaných v Moldavsku v rokoch 2009 – 2012. Evaluácia bola vykonaná externým subjektom koncom roka 2013.

Hlavným cieľom Stratégie SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018 je:

Podpora Moldavska v budovaní stabilného fungujúceho demokratického štátu a zlepšenie životných podmienok jeho obyvateľov

Stratégia bude realizovaná v rámci dvoch tematických priorít s nasledovnými špecifickými cieľmi:

1. Dobrá správa vecí verejných:

1.1 Zlepšenie výkonu úloh územných samospráv a posilnenie ich významu pre miestny a regionálny rozvoj

1.2 Posilnenie efektívne fungujúcej štátnej správy a občianskej spoločnosti

2. Voda a sanitácia:

2.1 Zefektívnenie fungovania systému zásobovania pitnou vodou, sanitácie a odpadového hospodárstva

2.2 Zlepšenie životného prostredia a kvality života obyvateľov prostredníctvom intervencií v oblasti vody a sanitácie

2.3 Zvýšenie environmentálneho povedomia a informovanosti v oblasti ochrany vodných zdrojov

2. Situačná analýza

2.1 Politický, ekonomický a sociálny kontext

Moldavsko patrí dlhodobo k najchudobnejším štátom Európy. Za posledných približne 20 rokov krajinu sužoval úpadok hospodárstva, nedoriešený konflikt s Podnesterskom, politická nestabilita a výrazný odlev pracovných síl do zahraničia.

Moldavsko potvrdilo proreformné snahy a smerovanie k európskej integrácii parafovaním asociačnej dohody s EÚ 29. 11. 2013, ktorej podpis sa očakáva v roku 2014. Ďalšími významnými krokmi pre priblíženie krajiny k EÚ bolo zavedenie bezvízového režimu pre občanov Moldavska s EÚ a očakávaný podpis dohody o DCFTA.

V rokoch 2010 a 2011 sa rast moldavskej ekonomiky pohyboval na úrovni približne 7%. Výrazné spomalenie rastu v súvislosti s globálnou ekonomickou krízou sa nevyhlo ani Moldavsku a v roku 2012 bol zaznamenaný pokles o 0,8%. V roku 2013 bol opätovne zaznamenaný hospodársky rast na úrovni 5,5%.

Z hľadiska štruktúry hospodárstva zostáva Moldavsko naďalej výrazne poľnohospodárskou krajinou. Podiel poľnohospodárstva na celkovej zamestnanosti predstavuje približne 27%. Priemerná mzda v hospodárstve bola v roku 2013 približne 210 EUR¹.

Moldavská ekonomika nie je dostatočne konkurencieschopná a dlhodobo neprodukuje pracovné miesta, ktoré by obyvateľstvu zaručili primeraný životný štandard. Táto skutočnosť má za následok výrazný odlev pracovnej sily do zahraničia. Podľa odhadu Medzinárodnej organizácie pre migrácie sa v zahraničí dlhodobo zdržiava až 600 tis. Moldavcov. Remitencie plynúce do Moldavska predstavovali podľa údajov Svetovej banky v roku 2012 viac ako 24% HDP. Odchod ľudí v produktívnom veku sa najvýraznejšie prejavuje vo vidieckych oblastiach. Podľa rôznych odhadov vyrastá bez jedného rodiča (pracujúceho v zahraničí) približne 25% detí a asi 10% detí žije dlhodobo bez oboch rodičov.

Z hľadiska ukazovateľa indexu ľudského rozvoja je Moldavsko s hodnotou 0,66 na 113 mieste na svete (najnižšie z európskych štátov).² Pod hranicou chudoby žilo v Moldavsku podľa Svetovej Banky až 16,6% populácie (pričom v roku 2010 bol tento údaj na úrovni 21,9%).

Výrazným problémom krajiny je aj nedostatočne rozvinutá infraštruktúra s negatívnym vplyvom na zdravotný stav obyvateľstva. V roku 2012 malo pripojenie na vodovod 60,5% domácností (na vidieku len 36,8%), pripojením na kanalizáciu disponovalo 34,7% domácností (na vidieku kanalizácia takmer vôbec nie je zavedená – 1,5%)³.

Moldavsko bude aj v nasledujúcich rokoch z hľadiska rozvoja výrazne závislé od finančnej pomoci zo zahraničia. Okrem zabezpečenia pokračovania reforiem v hospodárskej a sociálnej oblasti bude výraznou výzvou pre stabilný priaznivý vývoj Moldavska posilnenie právneho štátu, ako aj odstránenie polarizácie spoločnosti a etnického napätia. Z dlhodobého hľadiska bude významnou podporou pre rozvoj Moldavska pokračovanie integračného procesu s EÚ.

¹ Štatistický úrad Moldavskej republiky

² Údaj UNDP 2013

³ Štatistický úrad Moldavskej republiky

2.2 Národný rozvojový rámec Moldavskej republiky

Základným strednodobým strategickým dokumentom Moldavska je Národná rozvojová stratégia „Moldova 2020: Seven solutions for economic growth and poverty reduction“, schválená zákonom v júli 2012.

Dokument identifikuje sedem najvýznamnejších bariér, ktoré musí Moldavsko prekonať za účelom zabezpečenia dlhodobého stabilného zvyšovania hospodárskej výkonnosti a zníženia chudoby. Hlavným cieľom stratégie je: *zabezpečiť kvalitatívny hospodársky rozvoj a implicitne znižovanie chudoby*. Tento cieľ sa bude dosahovať práve prostredníctvom odstránenia najvýznamnejších prekážok, na ktoré je orientovaných sedem prioritných oblastí stratégie:

1. *Zosúladenie vzdelávacieho systému s potrebami trhu práce, s cieľom zvýšiť produktivitu práce a zamestnanosť v národnom hospodárstve*
2. *Zvýšenie verejných investícií do štátnej a lokálnej cestnej infraštruktúry s cieľom znížiť náklady na dopravu a zvýšiť rýchlosť prístupu*
3. *Zlepšenie dostupnosti finančného kapitálu, zvýšením konkurencie vo finančnom sektore a rozvojom nástrojov riadenia rizík*
4. *Zlepšovanie podnikateľského prostredia, podpora hospodárskej súťaže, zjednodušenie regulačného rámca a využívanie informačných technológií vo verejných službách pre podniky a občanov*
5. *Zníženie spotreby energie zvýšením energetickej účinnosti a využívanie obnoviteľných zdrojov energie*
6. *Zabezpečenie finančnej udržateľnosti dôchodkového systému s cieľom zabezpečiť primeranú mieru náhrady miezd*
7. *Zvyšovanie kvality a efektivity súdnictva a boj proti korupcii, za účelom rovnakého prístupu k verejným statkom pre všetkých občanov*

Implementáciu stratégie koordinuje a monitoruje Úrad vlády Moldavskej republiky, ktorý je zodpovedný za pravidelné reportovanie moldavskému parlamentu, vláde, Národnej rade pre participáciu a Výboru pre strategické plánovanie, ako aj za realizáciu evaluácie stratégie.

Strategické dokumenty relevantné pre oblasť „Dobrá správa vecí verejných“

V roku 2012 bola prijatá Národná stratégia decentralizácie⁴ ako východiskový dokument pre realizáciu presunu časti verejnej moci na samosprávne jednotky. Táto stratégia sa hlási k princípom Európskej charty miestnej samosprávy⁵ a jej hlavným cieľom je: *„Dosiahnutie nezávislého a demokratického fungovania samospráv, ktoré disponujú dostatočnými kapacitami a zdrojmi na zabezpečovanie verejných služieb pre potreby a požiadavky ich konečných príjemcov, pri dodržaní princípov efektivity, účinnosti a rovnosti, vrátane dodržiavanie práv zraniteľných skupín a zachovania finančnej disciplíny.“*

Stratégia určuje hlavné smerovanie a prioritné aktivity potrebné na realizáciu decentralizácie kompetencií, finančnej decentralizácie a decentralizácie majetku. Zároveň definuje ciele a aktivity v oblasti zabezpečenia efektívneho a trvalo udržateľného miestneho rozvoja,

⁴ National Strategy for Decentralization and Action Plan on implementation of the Strategy national decentralization for the years 2012-2015. Dokument prijatý zákonom č. 68, z 5. 4. 2012.

⁵ Moldavská republika prijala Európsku chartu miestnej samosprávy 16.7.1997, s platnosťou od 1. 2. 1998.

budovania administratívnych a inštitucionálnych kapacít, ako aj princípy demokracie, etiky, ľudských práv a rodovej rovnosti na miestnej úrovni.

Implementácia Národnej stratégie decentralizácie v rokoch 2012 – 2014 reálne takmer vôbec neprebíhala a jediným nadväzujúcim krokom bolo prijatie zákona o verejných financiách na miestnej úrovni⁶, na základe ktorého sa v roku 2014 pilotne testuje finančná decentralizácia v štyroch samosprávach s predpokladaným plošným zavedením od roku 2015.

Kľúčovým dokumentom v oblasti reformy verejných financií je *Stratégia pre rozvoj riadenia verejných financií 2013 – 2020*⁷, ktorá je implementovaná Ministerstvom financií Moldavskej republiky. Touto stratégiou sa moldavská vláda zaviazala k dodržiavaniu vysokých štandardov zodpovednosti a transparentnosti vo verejnom sektore, ktoré sú nevyhnutné pre poskytovanie verejných služieb a ďalších činností spadajúcich pod mandát vlády.

Strategické dokumenty relevantné pre oblasť voda a sanitácia

Z hľadiska tematického zamerania slovenskej rozvojovej spolupráce s Moldavskom sú kľúčovými strategickými dokumentmi na sektorovej úrovni v oblasti životného prostredia: *Stratégia odpadového hospodárstva Moldavskej republiky 2013 – 2027*⁸ a *Stratégia Moldavskej republiky v oblasti zásobovania vodou a sanitácie*⁹. Za implementáciu oboch dokumentov zodpovedá Ministerstvo životného prostredia Moldavskej republiky.

Hlavnými cieľmi stratégie odpadového hospodárstva sú:

1. Vývoj integrovaných systémov nakladania s komunálnymi odpadmi harmonizáciou právneho, inštitucionálneho a regulačného rámca s normami EÚ, na základe regionálneho prístupu a územného členenia krajiny v zmysle odpadového hospodárstva na 8 regiónov
2. Rozvoj regionálnej infraštruktúry nakladania s pevným komunálnym odpadom (skládky a zberné stanice)
3. Rozvoj systémov zberu a spracovania špecifických tokov odpadu (obaly, odpad z elektronických a elektrických zariadení, pneumatiky, batérie, atď.) presadzovaním a implementáciou princípu „zodpovednosti výrobcov“, vrátane nebezpečného odpadu (zdravotnícky odpad, odpadové oleje, atď.), prostredníctvom jedného zberného miesta na regionálnej úrovni

Špecifické ciele stratégiu sú rozpracované pre jednotlivé druhy odpadov (komunálny odpad; obaly; odpady živočíšneho a rastlinného pôvodu, vrátane odpadu zo spracovania dreva; pneumatiky; odpad z elektronických a elektrických zariadení; nebezpečný odpad; odpadové oleje; batérie a akumulátory; motorové vozidlá)

Hlavným cieľom *Stratégie Moldavskej republiky v oblasti zásobovania vodou a sanitácie* je:

Zabezpečiť rámec na dosiahnutie pokrytia službami zásobovania vodou a kanalizácie, kompatibilnými s ukazovateľmi kvality a účinnosti, a / alebo prístup k zlepšeným zdrojom pitnej vody a zlepšeným systémom sanitácie pre všetky lokality do roku 2027.

⁶ Law on local public finance, z 1. 11. 2013.

⁷ Strategy for the development of public Finance Management for 2013-2020. Dokument schválený rozhodnutím Vlády Moldavskej republiky zo 6. 8. 2013.

⁸ National waste management strategy of the republic of Moldova 2013-2027. Dokument schválený rozhodnutím vlády Moldavskej republiky z 10. 4. 2013.

⁹ Republic of Moldova's Water Supply & Sanitation Strategy v čase prípravy CSP MD bol materiál v podobe návrhu.

Rozvojová spolupráca pre Moldavsko

Moldavsko je jedným z najväčších príjemcov rozvojovej pomoci v Európe. Podľa údajov OECD¹⁰ dosiahla v roku 2012 rozvojová pomoc pre Moldavsko 473 mil. USD (z toho 32% bilaterálna ODA), čo predstavuje šiesteho najväčšieho recipienta rozvojovej pomoci v Európe (za Tureckom, Srbskom, Ukrajinou, Bosnou a Hercegovinu a Kosovom). Podiel rozvojovej pomoci na hrubom národnom dôchodku je 6%. Najvýznamnejšími donormi sú Európska únia (179 mil. USD), Medzinárodný menový fond (71 mil. USD), Svetová banka (67 mil. USD), USA (40 mil. USD), Švédsko (18 mil. USD), Rumunsko (18 mil. USD) a Nemecko (17 mil. USD).

Najviac podporovanými sektormi sú: 1. Doprava a skladovanie; 2. Verejná správa a občianska spoločnosť; 3. Iná sociálna infraštruktúra a služby; 4. Podnikanie a iné služby; 5. Poľnohospodárstvo; 6. Výroba energie a zásobovanie energiou; 7. Voda a sanitácia; 8. Zdravotníctvo¹¹.

V sektorových oblastiach súvisiacich so zameraním oficiálnej rozvojovej pomoci SR sú aktívni najmä títo donori¹²:

V oblasti Dobrá správa vecí verejných:

EÚ – v rokoch 2011-2013 bolo programovým dokumentom National Indicative Programme určených na prioritu *Dobrá správa vecí verejných, právny štát a základné slobody (Good governance, rule of law and fundamental freedoms)* približne 100 mil. EUR. V nasledujúcom období bude podpora tohto sektora pokračovať prostredníctvom pripravovaného programu Single Support Framework for Moldova 2014 to 2017, ktorého jednou z troch priorit bude *Reforma verejnej správy*.

Švédsko – približne polovica z ročného rozpočtu (12 mil. EUR) Švédskej rozvojovej agentúry (SIDA) je určených na prioritnú oblasť *Demokracia, ľudské práva a rodová rovnosť (Democracy, Human Rights and Gender Equality)*.

UNDP – v rámci priority *Demokratická správa vecí verejných (Democratic Governance)* implementovalo v roku 2013 UNDP sedem projektov s ročnou alokáciou takmer 7 mil. USD.

USA – rozvojová agentúra USAID implementuje v rámci priority *Demokratická a právom sa riadiaca správa vecí verejných (Governing Justly and Democratically)* štyri programy s celkovým rozpočtom 30 mil. USD na roky 2012 – 2018.

V oblasti voda a sanitácia:

Nemecko – rozvojová agentúra GIZ implementuje v Moldavsku (v spolupráci s EÚ, Švédskom a Rumunskom) program *Modernizácia miestnych verejných služieb (Modernization of Local Public Services)*. Program sa zameriava aj na infraštruktúru a budovanie kapacít v oblasti zásobovania pitnou vodou a odpadového hospodárstva. Celková alokácia na rok 2014 predstavuje 29,1 mil. EUR (Nemecko 17,9; Švédsko 5,5; EÚ 5,0 a Rumunsko 0,7 mi. EUR)

EÚ – prostredníctvom svojich programov (*MD-04 Water Utilities Development Programme in the Republic of Moldova* a *Sector Policy Support Programme in the water sector ENPI*)

¹⁰ <http://www.oecd.org/dac/stats/documentupload/MDA.JPG>

¹¹ Zdroj: State Chancellery of the Republic of Moldova: 2012 Annual Report on external assistance provided to the Republic of Moldova

¹² Zdroj: State Chancellery of the Republic of Moldova: 2012 Annual Report on external assistance provided to the Republic of Moldova; strategické dokumenty jednotlivých donorov

AAP 2009) a projektov alokovala na oblasť vodnej infraštruktúry v období 2009 - 2016 EÚ 57 mil. EUR

USA – program Compact, implementovaný prostredníctvom Millennium Challenge Corporation, má alokovaných na roky 2010 – 2015 celkovo 262 mil. USD na projekty rozvoja cestnej infraštruktúry, renovácia zavlažovacích systémov, manažment zásobovania pitnou vodou a podporu farmárov. Z hľadiska zamerania slovenskej rozvojovej pomoci sú relevantné najmä aktivity v oblasti Integrovaného plánu manažmentu povodia rieky Dnester.

Švajčiarsko – voda a sanitácia je jednou z troch hlavných priorít Švajčiarskej agentúry pre rozvoj a spoluprácu (SDC). Projekty sú zamerané na budovanie infraštruktúry ako aj na posilňovanie inštitucionálnych kapacít. V rámci stratégie na roky 2014 – 2017 je na túto prioritu alokovaných 15,3 mil. EUR

Rakúsko – stratégia rozvojovej agentúry ADA na roky 2011 – 2015 stanovenú tému voda a sanitácia, ako jednu z dvoch hlavných priorít. Okrem infraštruktúrnych projektov sa ADA zameriava na zlepšenie systematického rámca v oblasti služieb zásobovania vodou a kanalizácie. Ročná alokácia na túto prioritu je približne 1 mil. EUR.

Česká republika – v oblasti vody a sanitácie sa program rozvojovej spolupráce Českej rozvojovej agentúry zameriava na: ochranu a využívanie vodných zdrojov, sanitáciu, odpadové hospodárstvo a odstraňovanie ekologických záťaží. Alokácia na túto prioritu na roky 2011 – 2017 je 7,1 mil. EUR.

3. Doterajšia rozvojová spolupráca SR s Moldavskom

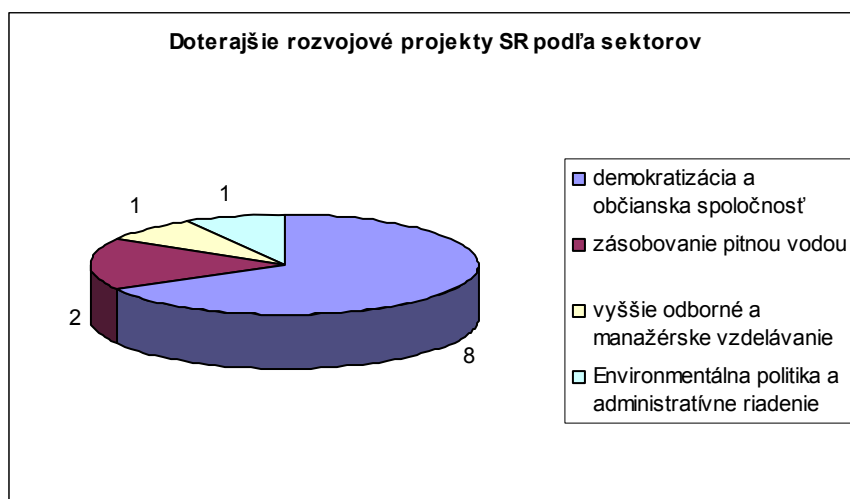
Do roku 2013 bolo Moldavsko, v zmysle *Strednodobej stratégie oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky na roky 2009 – 2013*, projektovou krajinou (spolu s ďalšími krajinami Východného partnerstva: Bielorusko, Gruzínsko, Ukrajina). Od roku 2009 bolo v Moldavsku realizovaných prostredníctvom výziev vyhlasovaných SAMRS 12 projektov (vrátane projektov, ktorých realizácia pokračovala v roku 2014). Väčšina projektov sa zameria na technickú pomoc v oblasti posilnenia občianskej spoločnosti a budovania demokratických inštitúcií.

V dvoch prípadoch ide o pokračujúce projekty s nadväzujúcimi aktivitami počas viacerých rokov:

1. Národný konvent o Európskej únii v Moldavsku – 3 projekty
2. Projekt v oblasti nakladania s elektroodpadom – 2 projekty

Z doteraz realizovaných projektov v Moldavsku boli všetky, okrem jedného, zamerané na technickú pomoc. Jediným investičným projektom bol projekt *Pitná voda pre obec Dezhingja*.

Graf č. 1 Doterajšie rozvojové projekty SR podľa sektorov



Tabuľka č. 1 ODA SR na bilaterálne projekty v Moldavsku (v tis. EUR)

2009	2010	2011	2012	2013	spolu
70	335	196	197	212	1010

Zdroj: Databáza SAMRS

Významnou aktivitou rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky v Moldavsku je projekt financovaný z rozpočtu Ministerstva financií SR, v rámci Programu posilňovania kapacít v oblasti verejných financií v krajinách Západného Balkánu a Spoločenstva nezávislých štátov – Verejné financie pre rozvoj. Tento program je implementovaný Regionálnym centrom UNDP pre Strednú a Východnú Európu. V Moldavsku sa aktivity zameriavajú na oblasť programového rozpočtovania a realizujú sa v partnerstve s Ministerstvom financií Moldavskej republiky. Do aktivít sú zapojené aj ďalšie inštitúcie štátnej správy a samosprávy (regionálnej aj lokálnej). Projekt je realizovaný od roku 2011 a jeho pokračovanie je plánované až do roku 2016¹³. Celková alokácia pre Moldavsko na obdobie 2011-2014 predstavuje 600 000 USD. Alokácia na obdobie do roku 2016 bude spresnená po dohode na implementačnom pláne pre toto obdobie.

Rozvojová pomoc v Moldavsku sa realizovala aj prostredníctvom malých finančných príspevkov (do 5 000 EUR) poskytovaných zastupiteľským úradom SR pre Moldavsko. V období od 2009 do 2013 bolo poskytnutých spolu 42 malých grantov v celkovej výške 201 573 EUR. Malé granty sa využívajú prevažne na nákup vybavenia a drobné rekonštrukcie školských zariadení, realizáciu projektov v sociálnej oblasti pre zraniteľné skupiny obyvateľov, malé investičné aktivity na skvalitnenie obecnej infraštruktúry a podobne.

Ďalším nástrojom rozvojovej spolupráce využívaným v Moldavsku je program CETIR (Centrum pre transfer skúseností z integrácie a reforiem). Tento program Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky sa realizuje prostredníctvom študijných návštev predstaviteľov štátnej správy Moldavskej republiky na Slovensku, ako aj návštevou slovenských expertov v Moldavsku. V rokoch 2011 – 2013 boli v rámci programu CETIR realizované štyri študijné cesty (v oblastiach boja proti nelegálnej migrácii a štandardizácie a normalizácie v poľnohospodárstve).

¹³ Predĺženie na obdobie júl 2014 – december 2016 je predmetom rokovania s UNDP.

Slovenská republika poskytla Moldavsku aj humanitárnu pomoc v celkovej výške 167 770 EUR. Išlo o tri projekty v rokoch 2007 a 2010 v oblastiach zásobovania vodou, podpory roľníkov po období sucha a odstraňovania dôsledkov povodní.

Moldavsko je súčasťou programu vládnych štipendií SR, prostredníctvom ktorého sú každoročne udelené 2 až 3 nové štipendiá. Od akademického roku 2014/2015 bude tento počet zvýšený na 6.

4. Stratégia SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskom na roky 2014 – 2018

4.1 Základný prístup a princípy oficiálnej rozvojovej spolupráce SR s Moldavskom

Stratégia SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018 sa riadi **základnými princípmi efektívnosti rozvojovej spolupráce**, ktoré boli sformulované v záverečných dokumentoch zo štyroch medzinárodných fór o efektívnosti rozvojovej spolupráce uskutočnených v rokoch 2003 (Rím), 2005 (Paríž), 2008 (Akkra) a 2011 (Busan).

Základný rámec spolupráce vychádza zo **Strednodobej stratégie rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018** (Strednodobá stratégia), ktorou bolo Moldavsko (spolu s Afganistanom a Keňou), zaradené medzi programové krajiny oficiálnej rozvojovej pomoci Slovenskej republiky. Moldavsko v rámci Strednodobej stratégie spadá pod Program rozvojových intervencií, ktorého cieľom je: *rozvoj ľudského potenciálu partnerských krajín najmä prostredníctvom podpory vzdelávania a zamestnanosti; podpora demokracie a dobrej správy vecí verejných vrátane dialógu občianskej spoločnosti a štátnych inštitúcií.*

Významným aspektom, ktorý prispeje k uplatňovaniu tohto cieľa v Moldavsku je **podobná historická skúsenosť Slovenska**, konkrétne zmeny súvisiace s úspešnou transformáciou postsocialistickej krajiny a následný integračný proces do EÚ.

Intervencie slovenskej rozvojovej pomoci budú plne v súlade s **národnými strategickými dokumentmi**: Moldova 2020, *Stratégia odpadového hospodárstva Moldavskej republiky 2013 – 2027*, *Stratégia Moldavskej republiky v oblasti zásobovania vodou a sanitácie*, *Národná stratégia decentralizácie* a *Stratégia pre rozvoj riadenia verejných financií 2013 – 2020* (podrobnejšie popísané v časti 2.2).

V Moldavsku pôsobí veľké množstvo zahraničných donorov, ktorí väčšinou disponujú výrazne vyššími finančnými prostriedkami ako Slovensko. Za účelom čo najefektívnejšieho využitia prostriedkov oficiálnej rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky je potrebná **permanentná koordinácia s ostatnými donormi**. Takto sa zabezpečí vzájomná komplementarita rozvojových intervencií a zabráni sa prekryvaniu aktivít. Osobitná pozornosť bude venovaná koordinácii a realizácii spoločných aktivít s krajinami V4.

Rozvojová spolupráca Slovenskej republiky bude sledovať komplementaritu predovšetkým s prioritnými **oblast'ami spolupráce EÚ s Moldavskom** definovanými dokumentom Single Support Framework for Moldova 2014 to 2017:

1. Reforma verejnej správy
2. Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka
3. Reforma polície a riadenie hraníc

Z hľadiska obmedzených finančných prostriedkov bude rozvojová spolupráca Slovenskej republiky s Moldavskom smerovaná do takých špecifických sektorov, v ktorých má

Slovensko komparatívne výhody a v ktorých budú aktivity kontinuálne a zamerané na dosahovanie výsledkov v dlhšom časovom horizonte.

V oblasti technickej asistencie nebude slovenská rozvojová pomoc zameraná na aktivity, ktoré je účinnejšie realizovať prostredníctvom špecifických nástrojov EÚ (nástroj Twinning). Pri zapájaní slovenských subjektov do takýchto projektov EÚ, za účelom zdieľania špecifických slovenských skúseností, bude zohrávať koordinačnú úlohu ZÚ SR Kišiňov.

Z teritoriálneho hľadiska sa rozvojová spolupráca s Moldavskom zameria na celé územie republiky s dôrazom na rozvoj vidieckych oblastí. Aktivity slovenskej rozvojovej spolupráce sú zamerané na zlepšenie životných podmienok obyvateľov Moldavska bez ohľadu na ich národnosť alebo jazyk, ktorým hovoria. V tomto zmysle budú rozvojové aktivity realizované aj v Podnestersku a ďalších rusko-jazyčných regiónoch s prihliadnutím na aktuálnu bezpečnostnú a politickú situáciu.

Podporou pre uplatňovanie programového prístupu pri implementácii rozvojovej pomoci bude pôsobenie rozvojového diplomata v rámci ZÚ SR Kišiňov. Úlohy rozvojového diplomata spočívajú predovšetkým v aktivitách spojených s projektovým cyklom (výber a špecifikácia slovenských rozvojových priorít v partnerskej krajine, výber projektov, ich monitorovanie a evaluácia), zabezpečovaní kontaktov s vládnymi inštitúciami a miestnymi samosprávami a na donorskej koordinácii a spolupráci s delegáciou EÚ v krajine.

4.2 Sektorové priority a ciele

Hlavným cieľom stratégie SR pre rozvojovú spoluprácu s Moldavskou republikou na roky 2014 – 2018 je:

Podpora Moldavska v budovaní stabilného fungujúceho demokratického štátu a zlepšenie životných podmienok jeho obyvateľov

Strednodobá stratégia rozvojovej spolupráce SR na rok 2014 – 2018 definuje dve základné sektorové priority pre spoluprácu s Moldavskom, v rámci ktorých budú realizované aktivity zamerané na dosiahnutie vyššie uvedeného hlavného cieľa: 1. Dobrá správa vecí verejných 2. Voda a sanitácia.

1. Dobrá správa vecí verejných

Cieľ:

Zdieľaním transformačných skúseností SR podporiť budovanie stabilnej a demokratickej Moldavskej republiky s efektívne fungujúcou štátnou správou, samosprávou a silnou občianskou spoločnosťou

Špecifické ciele:

- 1.1 Zvýšiť efektívnosť fungovania územných samospráv a posilniť ich úlohu v oblasti miestneho a regionálneho rozvoja najmä prostredníctvom podpory decentralizačných procesov
- 1.2 Podporou implementácie reforiem zvýšiť transparentné, zodpovedné a efektívne fungovanie štátnych inštitúcií

1.3 Budovaním povedomia a podporou efektívneho dialógu posilniť občiansku participáciu na správe vecí verejných

Významnou pridanou hodnotou, ktorú bude Slovenská republika v rámci tejto priority uplatňovať, je nedávna skúsenosť z transformácie na demokratický štát, prechodu na trhové hospodárstvo a integračného procesu EÚ.

Napriek pomerne dlhému obdobiu od rozpadu Sovietskeho zväzu a vzniku samostatnej Moldavskej republiky neboli v krajine v dostatočnej miere uplatnené reformy v oblasti verejného sektora. Postavenie občianskej spoločnosti, najmä priama participácia občanov na správe vecí verejných, nie je doposiaľ dostatočne pevné a vykazuje viacero nedostatkov.

Moldavská samospráva nedisponuje dostatočne silnou pozíciou na to, aby mohla hrať aktívnu rolu v oblasti miestneho a regionálneho rozvoja. Dôvodom je najmä pomalý proces decentralizácie, ktorý má za následok nedokonalý finančný a inštitucionálny rámec pre výkon úloh miestnych a regionálnych samospráv. Výrazným nedostatkom je tiež nízke povedomie občanov o potrebe a možnostiach aktívnej participácie na správe vecí verejných na lokálnej úrovni.

Slovenská republika bude v rozvojovej spolupráci s Moldavskom v oblasti samosprávy uplatňovať skúsenosti s realizáciou procesu územnej a finančnej decentralizácie, ako aj posilňovanie aktívnej úlohy samospráv a ich občanov pre lokálny a regionálny rozvoj.

Konkrétne aktivity sa zamerajú na:

- Budovanie kapacít miestnych samospráv v oblasti reformy verejných financií (v nadväznosti na proces decentralizácie)
- Podpora efektívnej komunikácie (dialógu) medzi samosprávou a občanmi, posilnenie aktívnej participácie občanov na miestnom rozvoji, zvýšenie transparentnosti vo výkone samosprávnych úloh
- Zvyšovanie kapacít samospráv v oblasti plánovania sociálneho a hospodárskeho rozvoja a územného plánovania

Veľkou výzvou pre Moldavsko, aj v súvislosti s integračným procesom do EÚ, je úspešné zvládnutie reforiem vo verejnom sektore a pokračovanie v demokratizácii krajiny. V tejto oblasti sa slovenská rozvojová pomoc zameria na:

- Zvyšovanie transparentnosti a boj proti korupcii
- Budovanie právneho štátu a podpora reforiem v oblasti justície
- Reforma verejných financií s dôrazom na programové rozpočtovanie
- Podpora zavádzania reforiem vo vzťahu k integračnému procesu do EÚ (technická pomoc pre dosiahnutie úrovne štandardov EÚ)
- Podpora komunikácie euro integračných tém voči verejnosti, ako aj komunikácie medzi vládou a občianskou spoločnosťou a ďalšími aktérmi

Intervencie v prioritnej oblasti Dobrá správa vecí verejných budú sledovať dosahovanie nasledovných výsledkov:

Výsledok č. 1 Zvýšenie kapacít územných samospráv v oblasti plánovania sociálneho a hospodárskeho rozvoja a územného plánovania

Výsledok č. 2 Zvýšenie kapacít územných samospráv v oblasti reformy verejných financií

Výsledok č. 3 Zvýšenie úrovne transparentnosti, zodpovednosti a participácie v rámci štátnej správy

Výsledok č. 4 Zvýšenie záujmu, zlepšenie informovanosti a aktívna participácia občanov na správe vecí verejných

Výsledok č. 5 Zvýšenie úrovne spolupráce vládneho a mimovládneho sektora

2. Voda a sanitácia¹⁴

Cieľ:

Zlepšiť kvalitu života a zdravia obyvateľov Moldavska prostredníctvom efektívneho a udržateľného hospodárenia s vodnými zdrojmi a odpadom

Špecifické ciele:

- 2.1 Budovaním infraštruktúry zlepšiť prístup vidieckeho obyvateľstva ku kvalitnej pitnej vode
- 2.2 Budovaním inštitucionálnych kapacít posilniť efektívne fungovanie systému vodného a odpadového hospodárstva
- 2.3 Ochrana vodných zdrojov budovaním povedomia o spôsoboch udržateľného a efektívneho hospodárenia s vodnými zdrojmi a odpadom

Situácia v oblasti zásobovania pitnou vodou a sanitácie v Moldavsku je charakteristická nekvalitnou alebo úplne absentujúcou infraštruktúrou a často nevyhovujúcou kvalitou vody. Len niečo vyše jednej tretiny vidieckych domácností má pripojenie na vodovod a kanalizácia na vidieku takmer vôbec nie je vybudovaná. Rovnako systém zberu a nakladania s komunálnym odpadom je vo vidieckych oblastiach často nerozvinutý alebo úplne absentujúci. Tento stav veľmi negatívne ovplyvňuje kvalitu života a predstavuje riziko z hľadiska zdravia obyvateľov.

Popri nerozvinutej infraštruktúre je výrazným problémom aj neefektívny systém z hľadiska legislatívy, inštitucionálneho zabezpečenia a manažmentu v tejto oblasti. Na tieto problémy reagujú národné sektorové rozvojové stratégie v oblasti odpadového hospodárstva a vody a sanitácie. Rozvojová pomoc Slovenskej republiky bude podporovať intervencie zamerané na systémové zmeny v oblasti vodného a odpadového hospodárstva, vychádzajúce z národných rozvojových dokumentov, ako aj medzinárodných dohôd, ku ktorým Moldavsko pristúpilo (napr. Protokol o vode a zdraví).

Limitujúcim faktorom pre implementáciu účinných zmien v oblasti zlepšenia životného prostredia je nízke environmentálne povedomie verejnosti. Tento problém vyplýva z nedostatočnej informovanosti obyvateľstva, ako aj samosprávnych orgánov o environmentálne vhodnom nakladaní s odpadom a o potrebe zavádzania účinných opatrení zameraných na ochranu vodných zdrojov.

V prioritnej oblasti voda a sanitácia budú mať intervencie rozvojovej pomoci nasledovné zameranie:

- Riadenie zdrojov pitnej vody, zabezpečovanie dostatočnej kvality a dostupnosti pitnej vody

¹⁴ Pod pojem voda a sanitácia zaraďujeme, v zmysle štatistického vykazovania OECD DAC, aj odpadové hospodárstvo: komunálny a priemyselný pevný odpad, vrátane nebezpečného a toxického odpadu, zber, nakladanie a zneškodňovanie; skládky; kompostovanie a recyklácia.

- Zavádzanie systémov zberu, spracovania a zneškodnenia nebezpečného odpadu
- Podpora systému rozšírenej zodpovednosti výrobcov pri nakladaní s odpadom a efektívneho zapojenia podnikateľského sektora do zberu a spracovania odpadu
- Zlepšenie prístupu k pitnej vode vo vidieckych oblastiach bez možnosti pripojenia na centrálné systémy zásobovania (revitalizácia lokálnych vodných zdrojov, úpravné pitnej vody v školách)
- Zlepšenie, resp. zavádzanie systémov nakladania a spracovania odpadu, vrátane odpadových vôd, s dôrazom na vidiecke oblasti
- Zvyšovanie environmentálneho povedomia verejnosti (predovšetkým v oblasti ochrany zdrojov pitnej vody a prevencie vzniku nelegálnych skládok odpadu)

Intervencie v prioritnej oblasti Voda a sanitácia budú sledovať dosahovanie nasledovných výsledkov:

Výsledok č. 1 Zvýšenie počtu vidieckych domácností s prístupom ku kvalitnej pitnej vode

Výsledok č. 2 Posilnené inštitucionálne kapacity a systematické fungovanie v oblasti vodného a odpadového hospodárstva

Výsledok č. 3 Zvýšenie úrovne informovanosti verejnosti a zástupcov územných samospráv o potrebe a spôsoboch ochrany vodných zdrojov

4.3 Prierezové priority

V súlade so Strednodobou stratégiou rozvojovej spolupráce SR na roky 2014 – 2018 bude rozvojová spolupráca s Moldavskom uplatňovať tieto prierezové priority:

1. Ochrana životného prostredia/zmena klímy - podpora ochrany životného prostredia, udržateľného využívania prírodných zdrojov, zmierňovania následkov zmeny klímy a posilnenia adaptácie na klimatické zmeny
2. Rodová rovnosť - uplatňovanie princípu rodovej rovnosti s osobitným dôrazom na posilnenie postavenia žien
3. Dobrá správa vecí verejných - zodpovedný, výkonný a efektívny vládny sektor, nezávislé súdnictvo, právny štát, efektívna a spravodlivá verejná správa
4. Ľudské práva a ľudská dôstojnosť - rešpektovanie ľudských práv a posilnenie úlohy občianskej spoločnosti pri presadzovaní ľudských práv a demokratických reforiem

5. Nástroje implementácie strategického programu

Blokové dotácie	Blokové dotácie sa uzatvárajú na základe rámcovej dohody so subjektmi, ktoré aktívne pôsobia v oblasti poskytovania rozvojovej pomoci, majú preukázateľné skúsenosti na úrovni programových intervencií, dostatočné ľudské a finančné zdroje, pozitívne hodnotenie v rámci implementácie rozvojových projektov.
Malá dotačná schéma	Bilaterálne projekty malých dotačných schém budú schvaľované na základe žiadostí o dotácie v súlade s existujúcimi právnymi predpismi. Definícia výziev bude vychádzať zo sektorového zamerania a cieľov tejto stratégie.
Finančné príspevky ZÚ SR (mikrogranty)	Finančné príspevky do výšky 5 tis. EUR budú poskytované miestnym organizáciám prostredníctvom ZÚ SR Kišiňov v súlade s existujúcimi právnymi predpismi. Zadanie finančných príspevkov bude vychádzať zo sektorového zamerania a cieľov tejto stratégie.

Dodávanie tovarov a služieb	Projekty v rámci tohto nástroja budú do súťaže podávané na základe konkrétneho zadania, ako reakcia na aktuálne rozvojové potreby Moldavska. Zadanie bude definované ZÚ SR Kišiňov / rozvojovým diplomatom, po konzultácii s moldavskými partnermi, prítomnými donorskými organizáciami a MZVaEZ SR. Využitím tohto nástroja bude umožnené definovať podmienky projektu a zabezpečiť jeho realizáciu tak, aby v čo najvyššej miere riešil konkrétne rozvojové potreby.
Program CETIR	V spolupráci s Moldavskom bude využívaný aj program CETIR, a to formou krátkodobých vzdelávacích a študijných ciest moldavských predstaviteľov do SR a ciest slovenských expertov a konzultantov do Moldavska. Spolupráca bude zameraná na odovzdávanie skúseností moldavskej strane najmä v oblastiach, ktoré vychádzajú zo sektorového zamerania tejto stratégie.
Start Up	Nástroj Start Up je hlavným nástrojom spolupráce so súkromným sektorom a slúži na financovanie začínajúcich podnikateľských aktivít slovenských subjektov v partnerských krajinách. Takto môžu byť financované napríklad: identifikovanie a vyhľadávanie partnerských subjektov v rozvojovej krajine, úhrada nákladov súvisiacich s prezentáciou, certifikáciou výrobkov, vypracovaním štúdie realizovateľnosti (<i>feasibility study</i>), podnikateľského plánu alebo zámeru, trhovej a marketingovej analýzy alebo iniciovanie spolupráce s miestnymi verejnými inštitúciami.
Trilaterálna spolupráca	SR bude identifikovať oblasti možnej trilaterálnej spolupráce s vybranými donormi. Trilaterálna spolupráca bude prioritne orientovaná na krajiny V4.
Nástroj spolupráce SR a UNDP	Nástroj spolupráce SR a UNDP bude v Moldavsku zameraný na podporu zavádzania programového prístupu, zapojenie súkromného sektora a územnej samosprávy do rozvojovej spolupráce, zapájanie slovenských expertov do projektov UNDP, zvyšovanie efektívnosti a transparentnosti. Aktivity v oblasti reformy verejných financií budú nadväzovať na program Verejné financie pre rozvoj, implementovaný Regionálnym centrom UNDP.
Fond technickej spolupráce SR a EBOR	Ide o viazaný fond, ktorý je určený na financovanie technickej pomoci slovenských subjektov s cieľom pomôcť transformujúcim sa krajinám (medzi nimi aj Moldavsku) pri ich prechode na trhové hospodárstvo. Prioritou je zabezpečiť, aby sa naplno rozvinula spolupráca v rozvojových krajinách medzi EBOR na jednej strane a slovenskými podnikateľskými subjektmi a miestnou územnou samosprávou SR na strane druhej.
Finančné príspevky	Finančné príspevky budú využívané na poskytovanie humanitárnej pomoci a na vysielania rozvojových pracovníkov, dobrovoľníkov a civilných expertov.
Nástroj financovania štipendií	Nástroj slúži na financovanie štipendií na slovenských verejných vysokých školách a financovanie štipendií na vysokých školách v partnerských krajinách.

6. Monitorovanie a hodnotenie

Dôležitým komponentom rozvojovej spolupráce SR s Moldavskom je systém pravidelného monitorovania a hodnotenia na programovej aj projektovej úrovni, ktorý umožní posúdiť efektívnosť využitia ODA SR. Tento systém zároveň poskytne transparentnú kontrolu a hodnotenie implementácie programovej stratégie, efektívnosti vynakladania finančných prostriedkov a dopadov slovenskej rozvojovej spolupráce s Moldavskom. Hodnotiace mechanizmy na programovej aj projektovej úrovni umožnia získať spätnú väzbu z realizácie rozvojovej spolupráce SR s Moldavskom, na základe ktorej bude možné určiť jej ďalšie smerovanie.

Programová úroveň

Plnenie cieľov stratégie rozvojovej spolupráce SR s Moldavskom bude MZVaEZ SR vyhodnocovať každoročne ako súčasť Správy o rozvojovej spolupráci SR za predchádzajúci rok. Údaje a potrebné informácie na monitorovanie pokroku v prioritných oblastiach tejto stratégie sa budú zhromažďovať zo zdrojov moldavskej vlády (napr. národné monitorovacie a hodnotiace systémy, ročné správy o pokroku v implementácii Národnej rozvojovej stratégie a relevantných sektorových stratégií), ako aj z analytických dokumentov významných donorských organizácií pôsobiacich v Moldavsku (EÚ, UNDP, Svetová banka a podobne). Vlastné zdroje informácií budú vychádzať predovšetkým z monitoringu uskutočneného rozvojovým diplomatom pôsobiacim v rámci ZÚ SR Kišínov.

V roku 2016 bude vykonané **strednodobé hodnotenie** s cieľom posúdiť úspešnosť SR pri implementácii stratégie za roky 2014 a 2015. Nezávislí experti pripravia hodnotiacu správu s odporúčaniami a prípadnými návrhmi na korekcie. Po ukončení implementácie programovej stratégie v roku 2018 sa uskutoční **záverečné hodnotenie** s cieľom objektívne posúdiť dopady rozvojovej spolupráce SR s Moldavskom, a to najmä z pohľadu konečných prijímateľov.

Projektová úroveň

Kontrolu realizácie projektov priamo na mieste bude vykonávať rozvojový diplomat pôsobiaci v rámci ZÚ SR Kišínov. Bude sa zúčastňovať významnejších krátkodobých projektových aktivít (workshopy, koordinačné stretnutia, prezentácie atď.), zároveň bude pravidelne monitorovať pokrok v realizácii projektov (vrátane monitorovacích návštev v mieste realizácie projektov) a aktívne komunikovať s moldavskými projektovými partnermi.

Kontrolu realizácie projektových aktivít a efektívneho vynakladania finančných prostriedkov vykoná SAMRS v súlade s internými predpismi vzťahujúcimi sa na pravidlá a postupy pri žiadaní, schvaľovaní a použití dotácie/finančného príspevku vrátane určenia spôsobu jeho vyúčtovania v zmysle platných právnych predpisov SR.

Hodnotenie na projektovej úrovni bude prebiehať v niekoľkých fázach. SAMRS, resp. externý odborník v príslušnom sektore vykoná tzv. evaluáciu ex-ante – posúdenie projektového návrhu z hľadiska relevantnosti, efektívnosti navrhovanej stratégie, efektivity vynaložených prostriedkov, udržateľnosti, ako aj odborných kapacít žiadateľa o dotáciu. Dôležitou súčasťou hodnotenia na projektovej úrovni bude aj tzv. evaluácia ex-post, ktorej cieľom bude po ukončení projektu zhodnotiť jeho dopady a prínos z hľadiska konečných prijímateľov. Táto forma hodnotenia bude vykonaná externým hodnotiteľom, ktorý zhodnotí vybrané projekty v rámci oboch tematických priorít. MZVaEZ SR/SAMRS vypracuje zadanie pre externé hodnotenie vybraných projektov v súlade s plánom hodnotenia projektov oficiálnej rozvojovej spolupráce na príslušný rok.

Zoznam použitých skratiek

CETIR	Centrum na odovzdávanie transformačných, integračných a reformných skúseností
CSP	Strategický dokument krajiny (Country Strategy Paper)
DCFTA	Dohoda o prehĺbenej a komplexnej zóne voľného obchodu
EÚ	Európska únia
HDP	Hrubý domáci produkt
MZVaEZ SR	Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky
ODA	Oficiálna rozvojová pomoc (Official Development Assistance)
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
UNDP	Rozvojový program OSN (United Nations Development Programme)
SAMRS	Slovenská agentúra pre medzinárodnú rozvojovú spoluprácu
SR	Slovenská republika
ZÚ	Zastupiteľský úrad